

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ELEANOR SHARPSTON
9 päivänä kesäkuuta 2016¹

Asia C-42/15

**Home Credit Slovakia a.s.
vastaan
Klára Bíróová**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Okresný súd (Dunajská Stredan alueellinen tuomioistuin, Slovakia))

Kuluttajansuoja — Kulutusluottosopimus — Direktiivi 2008/48/EY — Ilmaisen ”laadittava kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla” merkitys — Kansallinen vaatimus, jonka mukaan asiakirja on laadittava ”kirjallisessa muodossa” ja allekirjoitettava — Kulutusluottosopimuksen pätevyys — Direktiivin 2008/48/EY 10 artiklan 2 kohdan mukaiset pakolliset tiedot — Luottosopimus, johon ei sisälly pakollisia tietoja mutta jossa viitataan erilliseen asiakirjaan — Pakollisten tietojen antamatta jättämistä koskevat seuraamukset kansallisessa oikeudessa — Oikeasuhteisuus

1. Tässä Okresný súdin (Dunajská Stredan alueellinen tuomioistuin, Slovakia) esittämässä ennakkoratkaisupyyntössä kansallinen tuomioistuin pyytää täsmentämään kulutusluottosopimuksista annetun direktiivin 2008/48/EY² tulkintaa. Se esittää useita toisiinsa liittyviä kysymyksiä, jotka koskevat tällä direktiivillä toteutetun yhdenmukaistamisen soveltamisalaa ja sitä, miltä osin jäsenvaltiot eivät voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa sellaisia säännöksiä, jotka koskevat kulutusluottosopimusten tekemiselle asetettuja muotovaatimuksia. Kansallinen tuomioistuin tiedustelee, i) onko vaatimusta, jonka mukaan luottosopimukset on ”laadittava kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla”, pidettävä unionin oikeuden itsenäisenä käsitteenä; ii) merkitseekö tämä velvollisuus sitä, että sopimuspuolten on myös allekirjoitettava sopimus ja että pakolliset tiedot, jotka luotonantajan on annettava luotonottajalle, on sisällytettävä samaan asiakirjaan kuin luottosopimus; iii) onko luotonantajan ilmoitettava sopimuksen mukaisten maksuerien tarkat eräpäivät ja esitettävä taulukko, josta ilmenee pääoman pienentyminen sitä mukaa, kun maksueriä suoritetaan luottoaikana, ja iv) ovatko tietyt kansallisen oikeuden mukaiset seuraamukset, joita sovelletaan, jos luotonantaja on jättänyt pakollisia tietoja antamatta, oikeasuhteisia.

1 — Alkuperäinen kieli: englanti.

2 — Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2008, L 133, s. 66; jäljempänä direktiivi 2008/48).

Unionin oikeussäännöt

Direktiivi 2008/48

2. Direktiivin 2008/48 kahtena päätavoitteena on taata korkeatasoinen ja yhtäläinen kuluttajansuoja kuluttajien luottamuksen varmistamiseksi ja luoda aidot sisämarkkinat. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on säädetty täydellisesti yhdenmukaistetuista unionin puitteista useilla keskeisillä aloilla.³ Jotta kuluttaja voi tehdä päätöksensä täysin tietoisena kaikista tosiseikoista, hänen olisi saatava ennen luottosopimuksen tekemistä riittävät tiedot harkittavakseen.⁴ Jäsenvaltiot voivat luottosopimusten pätevyyyteen liittyvien sopimusoikeudellisten kysymysten alalla pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisia säännöksiä, jos ne ovat unionin oikeuden mukaisia.⁵ Jotta kuluttaja voi tietää luottosopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa, sopimuksessa olisi oltava selkeästi ja tiiviisti kaikki tarvittavat tiedot.⁶ Jäsenvaltioiden olisi annettava säännökset tämän direktiivin perusteella annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja varmistettava niiden täytäntöönpano. Seuraamusten olisi oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.⁷

3. Direktiivin 2008/48 1 artiklan mukaan tämän direktiivin tarkoituksena on kulutusluottosopimuksia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten tiettyjen näkökohtien yhdenmukaistaminen.

4. Direktiivin 2008/48 2 artiklan mukaan tätä direktiiviä sovelletaan luottosopimukseen, ellei niitä ole nimenomaisesti suljettu pois sen soveltamisalalta.

5. Merkityksellisiä ovat seuraavat 3 artiklaan sisältyvät määritelmät:

”a) ’kuluttajalla’ [tarkoitetaan] luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa toimissa toimii sellaisessa tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino-, liike- tai ammattitoimintaansa;

b) ’luotonantajalla’ [tarkoitetaan] luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassaan myöntää tai lupaa myöntää luottoja;

c) ’luottosopimuksella’ [tarkoitetaan] sopimusta, jonka mukaan luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle luottoa maksun lykkäyksen, lainan tai muun vastaavan taloudellisen järjestelyn muodossa, lukuun ottamatta palvelun jatkuvaa suorittamista tai samantyyppisten tavaroiden jatkuvaa toimittamista koskevia sopimuksia, joiden mukaan kuluttaja maksaa palvelut tai tavarat niiden toimittamisen ajan maksuerissä;

--

m) ’pysyvällä välineellä’ [tarkoitetaan] välinettä, jonka avulla kuluttaja voi tallentaa hänelle henkilökohtaisesti osoitettuja tietoja siten, että tiedot ovat helposti saatavissa myöhempää käyttöä varten tietojen käyttötarkoituksen kannalta asianmukaisen ajan, ja joka mahdollistaa tallennettujen tietojen tulostamisen muuttumattomina;

--”

3 — Johdanto-osan seitsemäs, kahdeksas, yhdeksäs ja kymmenes perustelukappale.

4 — Johdanto-osan 19 perustelukappale.

5 — Johdanto-osan 30 perustelukappale.

6 — Johdanto-osan 31 perustelukappale.

7 — Johdanto-osan 47 perustelukappale.

6. Direktiivin II lukuun sisältyvät ennen luottosopimuksen tekemistä annettavat tiedot ja sovellettavat käytännöt. Tässä luvussa olevassa 5 artiklan 1 kohdassa todetaan, että ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot on toimitettava kirjallisina tai muulla pysyvällä välineellä.⁸

7. Velvollisuus antaa tiedot kuluttajille kirjallisina tai muulla pysyvällä välineellä toistetaan myös useissa muissa direktiivin 2008/48 säännöksissä.⁹

8. Direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Luottosopimukset on laadittava kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla.

Kaikkien sopimuspuolten on saatava yksi kappale luottosopimuksesta. Tämä artikla ei vaikuta sellaisiin kansallisiin sääntöihin, jotka koskevat luottosopimusten tekemisen pätevyyttä ja jotka ovat yhteisön oikeuden mukaisia.”

9. Direktiivin 10 artiklan 2 kohdassa on 22 kohdan luettelo tiedoista, jotka on mainittava luottosopimuksessa selkeästi ja tiiviisti (jäljempänä pakolliset tiedot). Tämän luettelon mukaan on mainittava muun muassa:

”h) kuluttajan suoritettaviksi tulevien maksujen suuruus, lukumäärä ja maksuvälit sekä tarvittaessa järjestys, jonka mukaisesti maksut osoitetaan eri saatavien lyhentämiseksi silloin, kun saatavista peritään erisuuruisia lainakorkoja;

i) kun kyseessä on sellaisen luottosopimuksen pääoman lyhennys, jossa luottoaika on kiinteä, kuluttajan oikeudesta saada milloin tahansa luottosopimuksen koko kestoaikana pyynnöstään ja maksutta lyhennystaulukon muodossa esitettävä tiliote.

Lyhennystaulukossa on ilmoitettava suoritettavat maksut sekä maksukaudet ja -ehdot; taulukossa on oltava kunkin maksuerän erittely, josta käy ilmi pääoman lyhennys, lainakoron perusteella laskettu korko ja mahdolliset lisäkustannukset; jos korko ei ole kiinteä tai jos lisäkustannuksia voidaan luottosopimuksen mukaan muuttaa, lyhennystaulukossa on ilmoitettava selvästi ja tiiviisti se, että taulukon tiedot ovat voimassa vain siihen asti, kun lainakorkoa tai lisäkustannuksia muutetaan luottosopimuksen mukaisesti;

--”

10. Direktiivin 10 artiklan 3 kohdassa todetaan, että ”tapauksissa, joissa 2 kohdan i alakohtaa sovelletaan, luotonantajan on asetettava kuluttajan saataville maksutta ja milloin tahansa luottosopimuksen koko kestoaikana lyhennystaulukon muodossa esitettävä tiliote”.

11. Direktiivin 22 artiklassa säädetään, että tässä direktiivissä olevien yhdenmukaistettujen säännösten osalta jäsenvaltiot eivät voi kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, jotka poikkeavat tässä direktiivissä annetuista.

12. Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on annettava säännökset tämän direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista.

8 — Ks. myös liite II, jonka otsikkona on ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kulutusluottotiedot”.

9 — Nämä säännökset koskevat tilinylitysmahdollisuutena myönnettäviä luottosopimuksia (6 ja 12 artikla); lainakorkoa (11 artiklan 1 kohta); toistaiseksi voimassa olevia luottosopimuksia (13 artiklan 1 ja 2 kohta); peruuttamisoikeutta (14 artiklan 3 kohdan a alakohta); tili- tai luottorajan ylitystä (18 artiklan 1 ja 2 kohta) ja luotonvälittäjien tiettyjä velvollisuuksia kuluttajiin nähden (21 artiklan b kohta).

Direktiivi 97/7/EY

13. Direktiivin 97/7/EY¹⁰ säännöksillä pyritään suojaamaan kuluttajia etäsopimusten tekemisessä. Direktiivin 4 artiklan mukaan kuluttajalle on annettava tietyt tiedot ennen etäsopimuksen tekemistä.¹¹ Tämän direktiivin 5 artiklan otsikko on ”Tietojen kirjallinen vahvistaminen”. Sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kuluttajan on saatava kirjallinen vahvistus tai vahvistus muulla kuluttajan saatavissa ja käytettävissä olevalla pysyvällä tavalla 4 artiklan 1 kohdan a–f alakohdassa tarkoitetuista tiedoista hyvissä ajoin sopimuksen täyttämisen kuluessa ja tavaroita toimittaessa viimeistään tavarantoimituksen luovutushetkellä paitsi, jos kyse on tavarantoimituksesta kolmannelle. Vahvistusta ei tarvita, jos tiedot on jo ennen sopimuksen tekemistä toimitettu kuluttajalle kirjallisina tai muulla kuluttajan saatavissa ja käytettävissä olevalla pysyvällä tavalla.

– – ”¹²

Kansalliset oikeussäännöt

14. Slovakian siviililain¹³ mukaan kirjallisessa muodossa oleva oikeustoimi on pätevä, jos sen osapuoli (osapuolet) on (ovat) allekirjoittanut (allekirjoittaneet) sen.¹⁴ Oikeustoimi on pätemätön, jos sitä ei ole toteutettu laissa säädettyssä muodossa (tai jos se ei perustu osapuolten sopimukseen).

15. Slovakian kauppalain¹⁵ mukaan järjestön yleiset sopimusehdot voidaan saattaa osaksi luottosopimusta viittaamalla niihin.

16. Kulutusluottosopimus on tehtävä kirjallisesti ja jokaiselle sopimuspuolelle on annettava siitä vähintään yksi kappale kirjallisessa muodossa tai muulla pysyvällä välineellä.¹⁶ Kulutusluottosopimuksessa on mainittava muun muassa lyhennyserien, korkojen ja muiden kulujen suuruus, lukumäärä ja eräpäivät sekä tarvittaessa järjestys, jonka mukaisesti maksut osoitetaan eri saatavien lyhentämiseksi silloin, kun saatavista peritään erisuuruisia lainakorkoja.¹⁷ Kuluttajalla on oikeus saada milloin tahansa luottosopimuksen koko kestoajana pyynnöstään lyhennystaulukon (jos pääomaa lyhennetään)¹⁸ muodossa esitettävä tilite.¹⁹

17. Kulutusluotto katsotaan myönnetyn koroitta ja kuluitta, jos kulutusluottosopimusta ei ole tehty kirjallisessa muodossa eikä siihen sisälly kulutusluotoista annetussa laissa tarkoitettuja tietoja.²⁰

10 — Kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL 1997, L 144, s. 19; jäljempänä etämyyntidirektiivi). Tämä direktiivi on sittemmin kumottu ja korvattu kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/83/EU (EUVL 2011, L 304, s. 64).

11 — Direktiivin 4 artiklan mukaan annettavat tiedot koskevat erityisesti elinkeinonharjoittajan henkilöllisyyttä, tavarantoimituksen tai palvelun ominaisuuksia, hintaa, toimituskustannuksia, maksua koskevia ehtoja ja oikeutta sopimuksen peruuttamiseen.

12 — Direktiivin 2011/83 (joka seurasi direktiiviä 97/7) 7 artiklassa asetetaan vaatimus, jonka mukaan tiedot on annettava ”– – paperilla tai kuluttajan suostumuksella muulla pysyvällä välineellä”.

13 — Občiansky zákonník Zákon č. 40/1964 Zb. (laki nro 40/1964, sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna).

14 — Slovakian siviililain 40 §:n 3 momentti.

15 — Obchodný zákonník (laki nro 513/1991 (zákon č. 513/1991 Zb.), sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna). Ks. Slovakian kauppalain 273 §.

16 — Kulutusluotoista ja muista kuluttajille myönnettävistä luotoista ja lainoista sekä joidenkin lakien muuttamisesta annettu laki nro 129/2010; jäljempänä kulutusluotoista annettu laki (Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebitelských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebitelov a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Ks. kulutusluotoista annetun lain 9 §.

17 — Kulutusluotoista annetun lain 9 §:n 2 momentin k kohta.

18 — Nähdäkseni ”lyhennyksellä” tarkoitetaan nyt käsiteltävässä asiassa velan määrän vähentämistä toistuvilla maksuerillä, jotka sisältävät pääoman lyhennyksen ja koron.

19 — Kulutusluotoista annetun lain 9 §:n 2 momentin 1 kohta.

20 — Kulutusluotoista annetun lain 11 §.

Tosiseikat, menettely ja ennakkoratkaisukysymykset

18. Pääasian kantaja Home Credit Slovakia a.s. (jäljempänä luotonantaja) teki 29.6.2011 kulutusluottosopimuksen vastaajan, Klára Bíróová (jäljempänä luotonottaja), kanssa vakiolomakkeella, joka oli täytettävä kirjallisessa muodossa. Luotonottaja sai 700 euron suuruisen lainan. Hän sitoutui maksamaan takaisin 1 087,56 euron kokonaismäärän kuukausittaisina 32,50 euron suuruusina erinä. Laina oli maksettava takaisin 36 kuukauden kuluessa luoton myöntämisestä lukien.

19. Luotonottaja allekirjoitti luottosopimuksen vahvistaen samalla, että hän oli vastaanottanut luottoehdot ja ilmoitti tahtonsa sitoutua niihin. Luottosopimuksen liitteenä olivat sopimusehdot, joiden nimenä oli ”Home Credit Slovakia, a.s. -yhtiön luottosopimusehdot – käteisluotto” (jäljempänä yleiset sopimusehdot) ja joiden tunnus ISH111 oli merkitty kunkin sivun yläkulmaan. Luotonottaja vahvisti allekirjoituksellaan luottosopimuksessa vastaanottaneensa yleiset sopimusehdot ja tutustuneensa niihin, ymmärtäneensä kaikki sopimusehdot ja ilmoittaneensa tahtonsa sitoutua niihin. Luotonantaja ja -ottaja eivät kumpikaan allekirjoittaneet näitä yleisiä sopimusehtoja. Näissä sopimusehdoissa todetaan muun muassa, että luotonottaja on velvollinen maksamaan myönnetyn luoton takaisin asianmukaisesti ja määrääjässä säännöissä kuukausierissä, joiden lukumäärä, suuruus ja eräpäivät täsmennetään sopimuksessa. Luotonottajalla on oikeus saada milloin tahansa luottosopimuksen koko kestoaikana pyynnöstään ja maksutta lyhennystaulukon muodossa esitettävä tiliote, jossa ilmoitetaan maksettavat erät, määrääjat ja takaisinmaksun ehdot, mukaan lukien kunkin maksuerän erittely pääoman lyhennykseen, korkoihin ja (muihin mahdollisiin) lisäkuluihin.

20. Luottoehtoihin ei sisältynyt yksityiskohtaisempia määräyksiä pääomalle maksettavien korkojen laskemisesta eikä määräyksiä, joissa olisi eritelty se kuukausierän (32,50 euroa) osa, joka käytettäisiin korkoihin ja kuluihin, ja se osa, joka käytettäisiin lainatun pääoman takaisinmaksuun (lyhennykseen).

21. Luotonottaja maksoi vain kaksi sopimuksen mukaista erää. Luotonantaja vaati tätä 26.4.2012 maksamaan koko erääntyneen luoton määrän. Se vaati luotonottajaa maksamaan i) velan pääoman, ii) koron, iii) viivästyskoron ja iv) sopimuksen mukaiset viivästysseuraamukset. Luotonottaja ei maksanut mitään. Luotonantaja nosti kanteen, jolla se vaati 1 155,52 euron suoritusta viivästyskorokoineen, jotka se vaati laskettavaksi 0,024 prosentin päiväkoron suuruusina 778,34 euron määrälle 11.2.2014 lähtien loppuvelan suoritukseen saakka.

22. Kansallinen tuomioistuin toteaa, että kansallisten oikeussäntöjen mukaan kulutusluottosopimus on tehtävä kirjallisessa muodossa ja siinä on mainittava muun muassa lyhennyserien, korkojen ja muiden kulujen suuruus, lukumäärä ja eräpäivät sekä tarvittaessa pääoman lyhentämistä koskevat tiedot.²¹ Jos osapuolet eivät ole allekirjoittaneet luottosopimusta, se ei ole kansallisten oikeussäntöjen mukainen eikä näin ollen pätevä.²² Pääasiassa nämä tiedot (osa pakollisista tiedoista) sisältyvät yleisiin sopimusehtoihin, joita ei ollut allekirjoitettu. Näin ollen esille tulee kysymys siitä, onko 29.6.2011 tehty kulutusluottosopimus pätevä. Tässä tilanteessa kansallinen tuomioistuin pyytää ennakkoratkaisua seitsemään kysymykseen, jotka ovat ehkä helpommin ymmärrettävissä seuraavasti tiivistettynä:

Ensimmäinen ja toinen kysymys

— Mikä on ilmaisun ”kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla” merkitys direktiivin 2008/48 10 artiklan 1 kohdassa, kun se luetaan yhdessä 3 artiklan m kohdan kanssa? – Tarkoitetaanko tällä ilmaisulla ainoastaan konkreettista asiakirjaa, jonka luottosopimuksen osapuolet ovat allekirjoittaneet? – Onko tämän asiakirjan sisällettävä 10 artiklan 2 kohdan mukaiset pakolliset tiedot? – Jos pakolliset tiedot sisältyvät erilliseen asiakirjaan, kuten yleisiin

21 — Ks. edellä 14 ja 15 kohta.

22 — Ks. edellä 17 kohta.

sopimusehtoihin, jota luottosopimuksen osapuolet eivät ole allekirjoittaneet, ja luottosopimuksessa viitataan tähän asiakirjaan, onko tämä direktiivin 2008/48 10 artiklan 1 kohdan vaatimusten mukaista?

- Miltä osin direktiivillä 2008/48 yhdenmukaistetaan täysimääräisesti säännöt, jotka koskevat tietoja, jotka on sisällytettävä luottosopimukseen 10 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, siten, että näillä säännöksillä suljetaan pois kansalliset säännöt, joissa i) vaaditaan, että pakolliset tiedot sisällytetään yhteen asiakirjaan, jonka luottosopimuksen osapuolet ovat allekirjoittaneet, tai joiden mukaan ii) luottosopimuksella ei ole täysiä oikeusvaikutuksia, jos jotkin pakollisista tiedoista ovat erillisessä asiakirjassa, kuten yleisissä sopimusehdoissa?

Kolmas ja neljäs kysymys

- Tarkoitetaanko direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan h alakohdan ilmaisulla ”maksuvälit” sitä, että luotonantajan on mainittava luottosopimuksessa kunkin maksusuorituksen tarkka eräpäivä vai onko riittävää ilmoittaa, milloin kukin maksusuoritus erääntyy, viittaamalla objektiivisesti yksilöitävissä oleviin seikkoihin? – Jos jälkimmäistä pidetään riittävänä, voidaanko nämä tiedot sisällyttää erilliseen asiakirjaan – kuten ”yleisiin sopimusehtoihin” – johon luottosopimuksessa viitataan ja jota osapuolet eivät ole allekirjoittaneet?

Viides ja kuudes kysymys

- Seuraako direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan h ja i alakohdasta yhdessä luettuina, että lyhennystaulukkoa ei tarvitse sisällyttää määräaikaiseen luottosopimukseen, jonka pääomaa maksetaan takaisin suorittamalla yksittäisiä maksueriä, ja että luotonantaja voi sen sijaan pyynnöstä esittää tällaiset tiedot luotonottajalle? Onko luotonantaja velvollinen esittämään lyhennystaulukon luottosopimuksessa sopimuksen alkamisajankohdasta lukien ja onko luotonottajalla myös oikeus pyytää lyhennystaulukkoa, jossa esitetään maksuaikataulu pyyntöhetkestä lukien, luottosopimuksen voimassaolon aikana? Onko 10 artiklan 2 kohdan h alakohdan tietoja koskevat vaatimukset yhdenmukaistettu täydellisesti direktiivin 2008/48 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla siten, että jäsenvaltiot eivät voi vaatia lyhennystaulukon sisällyttämistä luottosopimukseen?

Seitsemäs kysymys

- Jos luotonantaja ei anna suurinta osaa direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdassa edellytetyistä tiedoista, onko kansallisen oikeuden mukainen seuraamus, jonka mukaan luottosopimuksen katsotaan olevan koroton ja kuluton (jolloin luotonottaja on velvollinen maksamaan takaisin pelkän pääoman), oikeasuhteinen tämän direktiivin 1 ja 23 artiklan tavoitteisiin nähden?

23. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Saksan ja Slovakian hallitukset sekä Euroopan komissio. Slovakian hallitus ja komissio esittivät suullisia huomautuksia 24.2.2016 pidetyssä istunnossa.

Arviointi

Ensimmäinen ja toinen kysymys – kulutusluottosopimuksen tekemistä koskevien muodollisuuksien yhdenmukaistamisen taso

24. Kuluttajille annettavia tietoja koskeva sääntelytekniikka perustuu periaatteeseen, jonka mukaan valistunut kuluttaja voi paremmin valita edullisimman lainatarjouksen, ja sillä pyritään myös varmistamaan, että kuluttaja on tietoinen kulutusluottosopimuksen mukaisista oikeuksista ja velvollisuuksista. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi annetut tiedot eivät saa olla esillä vain hetkellisesti vaan niiden on pikemminkin oltava kuluttajan käytettävissä pysyvästi.

25. Näin ollen direktiivin 2008/48 3 artiklan m kohdassa tarkoitetaan ”pysyvällä välineellä” välinettä, jonka avulla kuluttaja voi tallentaa hänelle henkilökohtaisesti osoitettuja tietoja siten, että tiedot ovat helposti saatavissa myöhempää käyttöä varten tietojen käyttötarkoituksen kannalta asianmukaisen ajan, ja joka mahdollistaa tallennettujen tietojen tulostamisen muuttumattomina”. Kuitenkaan käsitettä ”kirjallinen” ei määritellä. Tätä käsitettä on näin ollen tulkittava sen merkityksen mukaan, joka sillä on yleiskielessä, ottamalla samalla huomioon lainsäädännöllinen asiayhteys ja direktiivin 2008/48 tavoitteet.²³

26. Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan yhteydessä ilmaisulla ”kirjallis[e]na” viitataan tapaan, jolla luottosopimus laaditaan ja annetaan kuluttajalle. Ilmaisusta ”tai muulla pysyvällä tavalla” seuraa implisiittisesti, että ilmaisulla ”kirjallis[e]na” tarkoitetaan tiettyä pysyvää tapaa tai keinoa, jolla luottosopimus annetaan kuluttajalle direktiivissä 2008/48 tarkoitetulla tavalla. Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa todetaan, että kaikkien sopimuspuolten on saatava yksi kappale luottosopimuksesta. Tämä merkitsee myös, että 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan tapaa, jolla sopimus annetaan kuluttajan käytettäväksi.

27. Kirjallisella luottosopimuksella on seuraavat ominaispiirteet, jotka täyttävät direktiivin 2008/48 3 artiklan m kohdan vaatimukset (”pysyvän välineen” määritelmä). Se mahdollistaa sen, että kuluttaja voi tallentaa hänelle henkilökohtaisesti osoitetut tiedot ja varmistaa sen, ettei luottosopimuksen sisältöä muuteta ja että tiedot ovat saatavissa asianmukaisen ajan. Tämä on kuluttajansuojan korkeaa tasoa koskevan tavoitteen saavuttamisen mukaista erityisesti, koska näin varmistetaan, että kuluttaja on tietoinen minkä tahansa luottosopimuksen mukaisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

28. Direktiivin 2008/48 muut säännökset, jotka koskevat kuluttajien oikeuksia saada luottosopimusta koskevia tietoja, heijastavat samaa lähestymistapaa.²⁴

29. Näin ollen vaatimus, jonka mukaan luottosopimus on laadittava kirjallisena, merkitsee, että sen on myös oltava kirjoitetussa muodossa – tämä vastaa 10 artiklan 1 kohdan vaatimuksen, jonka mukaan luottosopimus on laadittava kirjallisena, merkitystä yleiskielessä.

30. Kansallinen tuomioistuimien toteama ennakkoratkaisupyyntönsä (ja Slovakian hallitus sekä komissio ovat tämän vahvistaneet), että 10 artiklan 1 kohdan slovakinkielisessä versiossa ilmaisua ”kirjallisina” vastaa ilmaisu ”písomne”, joka käännetään sananmukaisesti ”kirjoitetussa muodossa” (in writing) englanniksi. Näyttää kuitenkin siltä, että valittu sanamuoto pikemminkin ilmentää kansallisen lain vaatimusta, jonka mukaan sopimuspuolten on allekirjoitettava asiakirja, kuin vastaa täsmällisesti ilmaisua ”kirjallisina”, jota käytetään eräissä muissa direktiivin 2008/48 kieliversioissa.²⁵

31. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin säädöksen erikielisten versioiden poiketessa toisistaan kyseessä olevaa säännöstä on tulkittava sen lainsäädännön systematiikan ja tavoitteen mukaan, jonka osa säännös on.²⁶

32. Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan asiayhteydessä ilmaisua ”kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla” on pidettävä unionin oikeuden käsitteenä ja sillä on näin ollen oltava sama merkitys kaikissa jäsenvaltioissa. Edellä olevasta 24 ja 26 kohdasta seuraa, että tällä ilmaisulla tarkoitetaan välinettä, jolla luottosopimus annetaan kuluttajalle.

23 — Ks. tuomio 5.7.2012, Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419, 32 kohta).

24 — Ks. edellä 7 kohta ja alaviite 9.

25 — Esimerkiksi englannin- ja ranskankielisissä versioissa. Ks. jäljempänä 34 kohta.

26 — Tuomio 3.4.2008, Endendijk (C-187/07, EU:C:2008:197, 22–24 kohta).

33. Lisään, että ilmaisia ”kirjoitetussa muodossa” (in writing) ja ”kirjallinen” (on paper) on pidetty synonyymeinä etämyyntidirektiivin 5 artiklan 1 kohdan asiayhteydessä.²⁷ Tuomiossa Content Services unionin tuomioistuin tarkasteli sitä, voitiinko asianomaisen yrityksen noudattaman liiketoimintakäytännön, jossa tämän direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kaltaiset ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot olivat kuluttajien saatavilla yksinomaan internetsivustolle johtavan hyperlinkin kautta, katsoa vastaavan vaatimusta, jonka mukaan on varmistettava, että kuluttaja saa kirjallisen vahvistuksen pakollisista tiedoista. Unionin tuomioistuin katsoi, että ilmaisia ”kirjallisina” oli pidettävä vaihtoehtona ilmaisulle ”muulla pysyvällä tavalla”.²⁸

34. Näin ollen vaikka direktiivin slovakinkielisessä versiossa viitataan 10 artiklan 1 kohdassa velvollisuuteen laatia luottosopimus ”kirjoitetussa muodossa” (in writing) pikemminkin kuin ”kirjallisena” (on paper), katson, että näillä kahdella ilmaisulla on sama merkitys tässä säännöksessä.

35. ”Luottosopimuksen” käsite on määritelty direktiivin 2008/48 3 artiklan c kohdassa. Direktiivin 10 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaan tässä säännöksessä luetellut tiedot on sisällytettävä kaikkiin luottosopimuksiin. Vaikka näitä tietoja ja itse luottosopimusta ei välttämättä tarvitse sisällyttää yhteen asiakirjaan, kaikki sopimukset on kuitenkin laadittava kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla 10 artiklan 1 kohdan vaatimusten noudattamiseksi.

36. Direktiivin 2008/48 systematiikka tukee tätä tulkintaa. Direktiivin 5 artiklan mukaan ennen sopimuksen tekemistä annettavia tietoja ei tarvitse esittää samassa asiakirjassa kuin tarjousta (5 artiklan 1 kohta). Nämä tiedot on toimitettava rätälöidystä asiakirjassa – ”Vakiomuotoiset eurooppalaiset kulutusluottotiedot” -lomakkeella.²⁹ Näin ollen se, että pakolliset tiedot on toimitettava itse luottosopimukseen nähden erillisessä asiakirjassa, ei ole vastoin direktiivin 2008/48 systematiikkaa.

37. Mikään 10 artiklassa ei osoita, että osapuolten olisi allekirjoitettava luottosopimus tai että tämän sopimuksen tulisi muodostua yhdestä asiakirjasta.³⁰ Sanamuodon, jonka mukaan 10 artikla ”ei vaikuta sellaisiin kansallisiin sääntöihin, jotka koskevat luottosopimusten tekemisen pätevyyttä” – luettuna yhdessä saman direktiivin johdanto-osan 30 perustelukappaleen kanssa, jossa todetaan, että direktiivillä 2008/48 ei säännellä sopimusoikeudellisia kysymyksiä, jotka liittyvät luottosopimusten pätevyyteen – perusteella tämä säännös ei koske sopimuksen tekemiseen liittyviä muodollisuuksia.

38. On kiistanalaista, miltä osin jäsenvaltioilla on edelleen harkintavaltaa pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisia sääntöjä kuluttajaluottosopimusten alalla. On vaikea yksilöidä tarkasti sitä, missä vaiheessa yhdenmukaistetut säännöt poistavat tällaisen harkintavallan – silti tämä on juuri se kysymys, johon kansallinen tuomioistuin haluaa selvennystä.

39. Direktiivin 2008/48 22 artiklan 1 kohdasta ilmenee, kun sitä tulkitaan kyseisen direktiivin johdanto-osan yhdeksännen ja kymmenennen perustelukappaleen valossa, että direktiivin tavoitteena on täydellinen yhdenmukaistaminen kyseisen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien luottosopimusten osalta. Näin ollen jäsenvaltioilla ei ole oikeutta pitää voimassa tai ottaa käyttöön muunlaisia kuin direktiivissä 2008/48 säädetyn kaltaisia kansallisia säännöksiä aloilla, joita yhdenmukaistaminen koskee.³¹

27 — Ks. edellä 13 kohta.

28 — Ks. tuomio 5.7.2012, Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419, 39–42 kohta). Komissio totesi alkuperäisessä 11.9.2002 antamassaan ehdotuksessa KOM(2002) 443 lopullinen (EYVL 2002, C 331E, s. 200), jonka perusteella direktiivi 2008/48 myöhemmin annettiin, että ”pysyvän välineen” määritelmä on sama kuin etämyyntidirektiivissä, ks. edellä 13 kohta.

29 — Direktiivin 2008/48 liite II.

30 — Direktiivissä 2008/48 ainoa viittaus allekirjoitukseen on sen johdanto-osan 37 perustelukappaleessa, joka koskee asiakkaan allekirjoitusta liitännäisiin luottosopimuksiin. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö ei kuitenkaan koske tällaisia sopimuksia eikä mainittu perustelukappale ole näin ollen merkityksellinen tässä asiassa.

31 — Ks. tuomio 12.7.2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, 38 kohta). Siinä käsiteltävänä ollut luottosopimus ei kuulunut direktiivin 2008/48 soveltamisalaan.

40. Direktiivin 2008/48 1 artiklan perusteella on kuitenkin selvää, että kyseisessä direktiivissä yhdenmukaistetaan ainoastaan kulutusluottosopimuksia koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen *tiettyjä seikkoja*. Aloilla, joita yhdenmukaistaminen ei koske, jäsenvaltioilla on edelleen vapaus pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisia sääntöjä.

41. Tältä osin on riidatonta, että pääasiassa kyseessä oleva luottosopimus kuuluu direktiivin 2008/48 soveltamisalaan. On näin ollen tarpeen tarkastella unionin säännöillä toteutetun yhdenmukaistamisen alaa.

42. Direktiivin 2008/48 10 artiklan 1 ja 2 kohdan sanamuodosta ilmenee, että direktiivillä yhdenmukaistetaan kulutusluottosopimukseen sisällytettävät tiedot; kaikki jälkimmäisessä säännöksessä luetellut 22 seikkaa on mainittava kuluttajalle annettavassa luottosopimuksessa. Direktiivissä 2008/48 säädetään myös siitä, kuinka 10 artiklan 2 kohdan mukaiset tiedot on toimitettava (kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla), ja edellytetään, että ne on mainittava ”– – selkeästi ja tiiviisti”.

43. Vaikka on totta, että unionin oikeudessa asetetaan muotovaatimuksia muilla aloilla, kuten eurooppalaisten maksamismääräysten osalta,³² tällaiset sopimusten tekoa koskevat muodollisuudet eivät kuulu direktiivin 2008/48 soveltamisalalle. Näin ollen kysymyksiä, jotka koskevat sitä, onko luottosopimus allekirjoitettu tai onko pakolliset tiedot ja luoton myöntämisehdot sisällytetty yhteen asiakirjaan, ei ole yhdenmukaistettu direktiivillä 2008/48.

44. Slovakian kansallisen oikeuden mukainen täsmällinen tilanne ei ole täysin selvä. Yhtäältä Slovakian siviililaissa täsmennetään, että kirjallisessa muodossa oleva oikeustoimi on pätevä, jos osapuoli (osapuolet) on (ovat) allekirjoittanut (allekirjoittaneet) sen.³³ Toisaalta Slovakian kauppalaissa ilmeisesti sallitaan se, että järjestön yleiset sopimusehdot voidaan saattaa osaksi luottosopimusta viittaamalla niihin.³⁴ Kulutusluotoista annetussa laissa säädetään siitä, mitä on sisällytettävä kulutusluottosopimukseen.³⁵ Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan tarkalleen tiedä, miten nämä kansallisen oikeuden eri säännökset vaikuttavat toisiinsa.

45. Ennakkoratkaisupyynnössä esitettyjen tietojen perusteella itse luottosopimus (jonka luotonottaja allekirjoitti) sisälsi tiettyjä direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja pakollisia tietoja. Luotonottaja ja luotonantaja *eivät* allekirjoittaneet luotonantajan yleisiä sopimusehtoja, jotka ilmeisesti sisälsivät joitakin (vaikka eivät ehkä kaikkia) muita pakollisia tietoja. On epäselvää, selvitetiinkö – ja jos näin on, missä laajuudessa – allekirjoitetussa luottosopimuksessa luotonottajalle täsmällisesti, mistä kohdasta pakolliset tiedot, joita ei ollut sisällytetty luottosopimukseen, löytyivät yleisistä sopimusehdoista.

46. Auttaakseni unionin tuomioistuinta tarjoamaan ohjausta kansalliselle tuomioistuimelle tarkastelen näin ollen tätä ongelmaa seuraavasti.

47. Ensinnäkin tarkastelen sitä, onko direktiivi 2008/48 esteenä kansalliselle säännökselle, jossa edellytetään, että kaikki pakolliset tiedot on esitettävä kirjallisina yhdessä allekirjoitetussa asiakirjassa.

48. Olen sitä mieltä, että vastaus tähän kysymykseen on kieltävä. Pakolliset tiedot olisivat kirjallisina ja ne toimitettaisiin kaikki kuluttajalle, jolloin 10 artiklan 1 ja 2 kohdan vaatimukset täyttyisivät. Kaikki tarvittavat tiedot saatettaisiin ilman muuta kuluttajan tietoon, jotta hän voi tehdä perustellun päätöksen, koska nämä tiedot sisältyisivät yhteen asiakirjaan. Tällainen kansallisen oikeuden vaatimus

32 — Ks. esim. eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 1896/2006 (EUVL 2006, L 399, s. 1) 7 artiklan 5 ja 6 kohta. Kyseisen asetuksen tarkoituksena on muun muassa yksinkertaistaa ja nopeuttaa riitauttamattomia rahamääräisiä vaatimuksia koskevien valtion rajat ylittävien asioiden käsittelyä ja vähentää siitä aiheutuvia kustannuksia.

33 — Ks. edellä 14 kohta.

34 — Ks. edellä 15 kohta.

35 — Ks. edellä 16 kohta.

tukisi näin ollen korkeatasoisen kuluttajansuojan saavuttamista koskevaa direktiivin tavoitetta eikä se nähdäkseni olisi esteenä direktiivin toiselle tavoitteelle eli sisämarkkinoiden edistämiseksi.³⁶ Vaikka direktiivissä 2008/48 ei vaadita, että kaikki pakolliset tiedot olisi sisällytettävä yhteen allekirjoitettuun asiakirjaan, siinä ei myöskään kielletä tällaista järjestelyä.

49. Tämä ei tarkoita sitä, että jäsenvaltioilla olisi täysi valta asettaa muita muotovaatimuksia kulutusluottosopimusten tekemiselle. Esimerkkinä voidaan todeta seuraavaa: istunnossa unionin tuomioistuin tiedusteli, olisiko hyväksyttävää vaatia, että molemmat osapuolet allekirjoittaisivat jokaisen kulutusluottosopimuksen notaarin edessä. Tällainen järjestely saattaisi todellakin edistää kuluttajansuojaa. Se muuttaisi kuitenkin huomattavasti tasapainoa kahden tavoitteen eli korkeatasoisen kuluttajansuojan ja sisämarkkinoiden toiminnan edistämisen välillä ja haittaisi huomattavasti jälkimmäisen tavoitteen toteutumista. Se velvoittaisi molemmat osapuolet (vaikka taakka asetettaisiin luultavasti ensisijaisesti luotonantajille) noudattamaan muotovaatimuksia, joista aiheutuisi huomattavasti suurempia kuluja, ja se saattaisi hyvinkin heikentää kuluttajaan nähden toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneiden luotonantajien asemaa. Tästä syystä katson, ettei tällainen vaatimus kuulu jäsenvaltioilla edelleen olevaan harkintavaltaan asettaa kansallisessa oikeudessa vaatimuksia tällaisten sopimusten tekemiselle.

50. Toiseksi tarkastelen sitä, onko direktiivi 2008/48 esteenä kansalliselle säännökselle, jolla sallitaan osan pakollisista tiedoista toimittaminen kirjallisina luotonantajan yleisissä sopimusehdoissa itse (allekirjoitetun) kulutusluottosopimuksen sijasta?

51. Mielestäni tähänkin kysymykseen on vastattava kieltävästi *tietyin lisäedellytyksin*. Kuten edellä, pakolliset tiedot esitettäisiin kirjallisina ja ne toimitettaisiin kuluttajalle (vaikkakin jaettuna kahteen asiakirjaan), mikä yhä täyttäisi 10 artiklan 1 ja 2 kohdan vaatimukset. Tähän asti kaikki on hyvin. Kun tiedot kuitenkin jaetaan kahteen asiakirjaan, on ilmeisenä vaarana, että kuluttaja ei tosiasiallisesti ole sellaisessa asemassa, että hän voisi arvioida kaikkien tietojen nojalla perustellusti ja ajoissa hänelle ehdotettua sopimusta direktiivissä 2008/48 tarkoitettulla tavalla.

52. Katson näin ollen, että kansallisessa oikeudessa olisi asetettava *lisäksi* seuraavat *vähimmäisedellytykset*, jotta tällainen järjestely olisi hyväksyttävissä: i) erilliset asiakirjat, joihin kaikki pakolliset tiedot sisältyvät, on toimitettava kuluttajalle samaan aikaan ja *ennen* sopimuksen tekemistä (jotta kuluttaja voi arvioida ehdotettua järjestelyä ennen kuin hän hyväksyy sen itseään sitovaksi), ii) itse luottosopimuksen on sisällettävä selvät ja täsmälliset viittaukset luotonantajan yleisten sopimusehtojen oikeisiin ja nimenomaisiin kohtiin, jotta kuluttaja voi täsmällisesti yksilöidä, mistä kukin luottosopimuksesta puuttuva pakollinen tieto löytyy³⁷ ja iii) olisi oltava selkeät todisteet siitä, että pakolliset tiedot on kokonaisuudessaan tosiasiallisesti toimitettu kuluttajalle ajoissa (ja joka tapauksessa *ennen* kulutusluottosopimuksen tekemistä).

53. Kansallisen tuomioistuimen – joka yksin toteaa tosiseikat ja on toimivaltainen tulkitsemaan kansallisen lain toimintaa – asiana on arvioida, ovatko kansalliset säännökset tämän selvennyksen mukaisia ja onko direktiivi 2008/48 näin ollen esteenä niille vai ei.

36 — Ks. direktiivin 2008/48 johdanto-osan kahdeksas ja yhdeksäs perustelukappale.

37 — Lord Denning totesi kerran laaja-alaisesta ”yleisestä sopimusehdosta”, jolla pyrittiin sulkemaan pois lakisääteinen korvausvastuu henkilövahingoista parkkipaikan ilmoitustaululla olevalla ilmoituksella ja joka väitetyksi ”muodosti osan” pysäköintiä koskevaa sopimusta muuttaman pienillä kirjaimilla automaatin antamaan lipukkeeseen painetun sanan seurauksena, että se oli ”niin laaja ja oikeuksien kannalta niin tuhoisa, ettei tuomioistuimen tulisi katsoa sen sitovan ketään henkilöä, ellei sitä ole saatettu hänen tietoonsa mitä eksplisiittisimmällä tavalla – – Jotta se saatettaisiin asianmukaisesti tietoon, se tulisi painaa punaisella tekstillä punaisen käden osoittamaan kohtaan – tai ilmaista jollakin muulla yhtä huomiota herättävällä tavalla”; Thornton v. Shoe Lane Parking Ltd (C.A.) (1971) 2 Q.B. 163 170 C-D, Lord Denning M.R:n mukaan. Tämä lausuma on antanut iloa monelle sukupolvelle Englannin oikeuden opiskelijoita. Se on myös erittäin tarkka huomio tarpeesta varmistaa, että sopimuksen heikommalle osapuolelle ilmoitetaan tärkeistä ehdoista, jotka sitovat häntä sopimuksen tekemisen jälkeen.

54. Katson näin ollen, että direktiivin 2008/48 10 artiklan ilmaisu ”kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla” koskee sekä osapuolten tekemän luottosopimuksen ehtoja että direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdassa lueteltuja tietoja, jotka muodostavat osan luottosopimusta. Direktiivin 10 artiklassa ei vaadita, että osapuolten on allekirjoitettava luottosopimus tai että 10 artiklan 2 kohdassa luetellut tiedot on toimitettava yhdessä asiakirjassa. Direktiivi 2008/48 ei ole esteenä kansalliselle säännökselle, jossa edellytetään, että kaikki pakolliset tiedot on esitettävä kirjallisessa muodossa yhdessä allekirjoitetussa asiakirjassa. Direktiivi 2008/48 ei myöskään ole esteenä kansalliselle säännökselle, jolla sallitaan pakollisiin tietoihin kuuluvien seikkojen toimittaminen kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla luotonantajan yleisissä sopimusehdoissa itse (allekirjoitetun) kulutusluottosopimuksen sijasta, jos vähintään seuraavat edellytykset täyttyvät: i) erilliset asiakirjat, joihin kaikki pakolliset tiedot sisältyvät, toimitetaan kuluttajalle samaan aikaan ja ennen sopimuksen tekemistä, ii) luottosopimus sisältää selvät ja täsmälliset viittaukset pakollisiin tietoihin ja siinä ilmoitetaan, mistä kohdasta luotonantajan yleisiä sopimusehtoja pakolliset tiedot löytyvät ja iii) luotonantaja pystyy todistamaan esittäneensä pakolliset tiedot kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä. Kansallisen tuomioistuimen asiana on arvioida, ovatko kansalliset säännökset näiden edellytysten mukaisia ja onko direktiivi 2008/48 näin ollen esteenä niille vai ei.

Kolmas ja neljäs kysymys – maksuvälejä koskevat pakolliset tiedot (10 artiklan 2 kohdan h alakohta)

55. Direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan h alakohdassa säädetään, että ”kuluttajan suoritettaviksi tulevien maksujen suuruus, lukumäärä ja maksuvälit” ovat pakollisiin tietoihin kuuluvia seikkoja, jotka on toimitettava kuluttajalle. Siinä ei todeta, että luottosopimuksessa olisi yksilöitävä jokainen eräpäivä, jolloin maksu erääntyy. Kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä annettavien tietojen (5 artikla) ja sopimuksen tekohetkellä annettavien tietojen (10 artikla) välillä on päällekkäisyyttä.³⁸ Tämä vastaa direktiivin 2008/48 kuluttajansuojan tavoitetta. Kuluttajan on tiedettävä, koska luoton takaisinmaksuerät erääntyvät. Jos luotonantaja kuitenkin käyttää objektiivisesti yksilöitävissä olevia seikkoja, tämä tavoite saavutetaan. Selkeä menetelmä on viitata kalenteriin ja käyttää kansallisen tuomioistuimen ehdottaman kaltaista muotoiluja – esimerkiksi ”kuukausittaiset maksuerät erääntyvät jokaisen kalenterikuukauden 15. päivään mennessä”.

56. Lainsäädäntöhistorian perusteella velvollisuus todeta maksujen suuruus, lukumäärä ja maksuvälit tai eräpäivät otettiin ensiksi käyttöön direktiivissä 90/88/ETY,³⁹ jolla se lisättiin direktiivin 87/102/ETY⁴⁰ 4 artiklan 2 kohdan c alakohtaan. Velkojille annettiin nimenomaisesti vapaus valita, yksilöivätkö ne maksujen lukumäärän ja maksuvälین vai eräpäivät. Mielestäni nykyisellä sanamuodolla ei ole mitenkään otettu käyttöön (uutta) vaatimusta, jonka mukaan eräpäivien yksilöiminen olisi pakollista.

57. Katson näin ollen, että direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan h alakohdan ilmaisulla ”maksuvälit” ei edellytetä, että luotonantaja ilmoittaisi tarkan eräpäivän, jolloin kukin luottosopimuksen mukainen maksusuoritus on tehtävä.

38 — Ks. KOM(2002) 443 lopullinen, s. 16.

39 — Kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annetun direktiivin 87/102/ETY muuttamisesta 22.2.1990 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1990, L 61, s. 14).

40 — Kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22.12.1986 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1987, L 42, s. 48).

Viides ja kuudes kysymys – lyhennystaulukkoa koskevat pakolliset tiedot (10 artiklan 2 kohdan i alakohda)

58. Kun kyseessä on sellaisen luottosopimuksen pääoman lyhennys, jossa luottoaika on kiinteä, kuluttajalla on oikeus saada milloin tahansa luottosopimuksen koko kestoaikana pyynnöstään ja maksutta lyhennystaulukon muodossa esitettävä tiliote. Kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko tällainen taulukko sisällytettävä myös osapuolten tekemään luottosopimukseen.

59. Mielestäni ei ole.

60. Direktiivin 10 artiklan 2 kohdan i alakohdassa yhdenmukaistetaan jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten tiettyjä näkökohtia lyhennystaulukon esittämistä koskevan vaatimuksen ja tämän taulukon sisällön osalta. Näin ollen säännöt, jotka koskevat sitä, milloin taulukon esittämistä voidaan vaatia, ja tietoja, jotka sen on sisällytettävä, on yhdenmukaistettu täydellisesti.

61. Direktiivin 10 artiklan 2 kohdan i alakohdan sanamuodon perusteella kuluttajalla on oikeus saada milloin tahansa luottosopimuksen koko kestoaikana pyynnöstään lyhennystaulukko. Jos luotonantajilla olisi velvollisuus esittää taulukko ainoastaan luottosopimuksen allekirjoituksen yhteydessä, ilmaisu ” – kuluttajan oikeu[s] saada *milloin tahansa luottosopimuksen koko kestoaikana* pyynnöstään ja maksutta lyhennystaulukon muodossa esitettävä tiliote” tehtäisiin tarpeettomaksi ja kuluttajalle annettu oikeus olisi tällöin huomattavasti hyödyttömämpi. Lyhennystaulukko, joka esitetään luottosopimuksen alussa, on vain tulevaisuuden tapahtumia koskeva tahdonilmaisu. Se ei auta kuluttajaa ymmärtämään, miten luoton takaisinmaksu edistyy. Tätä varten hänen on pyydettävä päivitettyä taulukkoa.

62. Tätä tulkintaa tukee direktiivin 10 artiklan 3 kohta, jonka mukaan, luettuna yhdessä 10 artiklan 2 kohdan i alakohdan kanssa, luotonantajan on annettava luotonottajalle tämän pyynnöstä päivitetty lyhennystaulukko.

63. Katson näin ollen, että direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan i alakohda on tulkittava siten, että lyhennystaulukko on esitettävä, kun kyseessä on sellaisen luottosopimuksen pääoman lyhennys, jossa luottoaika on kiinteä, ja kuluttaja on pyytänyt lyhennystaulukkoa. Jos nämä kaksi edellytystä jäävät täyttymättä, luotonantajilla ei ole velvollisuutta esittää tällaisia tietoja direktiivin 2008/48 nojalla. Mielestäni kansallinen säännös, jonka mukaan lisätaulukko on esitettävä luottosopimuksen alussa, ei kuitenkaan haittaa direktiivin 2008/48 kummankaan tavoitteen saavuttamista. En näin ollen katso, etteivät jäsenvaltiot voisi ottaa käyttöön sääntöä, joka velvoittaa luotonantajat toimimaan näin.

Seitsemäs kysymys – kansalliseen oikeuteen perustuvan seuraamuksen oikeasuhteisuus

64. Viimeisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääasiallisesti, läpäiseekö kulutusluottoja koskevan lain 11 §, jonka mukaan siitä, että luotonantaja laiminlyö velvollisuutensa antaa direktiivin 2008/48 (joka saatettiin osaksi kansallista oikeutta kulutusluottoja koskevalla lailla) 10 artiklan 2 kohdassa luetellut tiedot, seuraa, että luotto katsotaan myönnetyn koroitta ja kuluitta (jolloin luotonottaja on velvollinen maksamaan takaisin ainoastaan pääoman),⁴¹ direktiivin 2008/48 23 artiklan mukaisen suhteellisuusarvioinnin.

65. Kysymys on esitetty hyvin yleisessä ja abstraktissa muodossa. Jossain määrin tämä on väistämätöntä. Kansallinen tuomioistuin ei ole vielä saanut unionin tuomioistuimelta tarpeellista selvennystä voidakseen päättää, täyttyvätkö luottosopimuksen sisältöä koskevat direktiivin 2008/48 10 artiklan vaatimukset, sellaisina kuin ne on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Ellei näiden pakollisten vaatimusten saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kansallisia

41 — Ennakkoratkaisupyynnössä ei selvennetä tämän säännöksen soveltamisalaa eikä unionin tuomioistuin näin ollen tiedä siitä enempää.

säännöksiä ole rikottu, seuraamuksia ei voida soveltaa. Kysymys ei kuitenkaan ole selkeästi hypoteettinen tai merkityksetön kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan asian ratkaisun kannalta. Jos kansallinen tuomioistuin toteaa, että sääntöjä on rikottu, sen on sovellettava ”tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia” seuraamuksia.

66. Direktiivin 23 artiklassa säädetään, että seuraamusjärjestelmän, jota sovelletaan, kun kansallisia säännöksiä, joissa yksilöidään luottosopimukseen sisällytettävät pakolliset tiedot, on rikottu, on oltava tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava, ja jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tällaiset säännökset pannaan täytäntöön. Näissä rajoissa seuraamusten valinta on jäsenvaltioiden harkinnassa.⁴² Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että seuraamusten on erityisesti ankaruudeltaan oltava oikeassa suhteessa niillä rangaistavien virheiden vakavuuteen nähden ja niillä on erityisesti varmistettava todellinen varoittava vaikutus yleistä suhteellisuusperiaatetta kuitenkin noudattaen.⁴³

67. Kansallisen tuomioistuimen kuvaaman seuraamuksen vaikutuksena on, että luotonantaja menettää kaiken liiketoimesta saatavan voiton (tai hieman toisin muotoiltuna hänet veloitetaan luopumaan tuotosta, jonka kyseisen määrän lainaaminen olisi muuten tuottanut) ja häntä vaaditaan vastaamaan kustannuksista, jotka liittyvät luoton myöntämiseen ja pääoman takaisinmaksun vastaanottamiseen luotonantajalta. Näyttäisi intuitiivisesti uskottavalta, että tällainen seuraamus on sekä tehokas että varoittava.

68. Onko tällainen seuraamus oikeasuhteinen?

69. Tältä osin unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.⁴⁴ Ennakkoratkaisupyynnössä todetaan ainoastaan (juuri seitsemännen kysymyksen tekstissä), että kansallisen oikeussäännön ”mukaan se, että *luottosopimuksesta puuttuu suurin osa direktiivin – – 10 artiklan 2 kohdassa edellytetyistä tiedoista* merkitsee sitä, että myönnetyn luoton katsotaan olevan koroton ja kuluton” (korostus tässä). Ei ole kuitenkaan selvää, mitä ”suurin osa – – tiedoista” tosiasiallisesti merkitsee, katsotaanko kansallisessa oikeudessa jotkin direktiivin 10 artiklan 2 kohdassa luetelluista 22 tiedoista muita tärkeämmiksi (jolloin niiden pois jättäminen on vakavampaa) tai miten vakava rikkomisen on oltava, jotta seuraamusta sovelletaan.

70. Mielestäni seitsemänten ennakkoratkaisukysymykseen tulisi näin ollen vastata siten, että unionin tuomioistuin pyytäisi kansallista tuomioistuinta arvioimaan yksittäistapauksessa, ovatko kulutusluottosopimuksesta pois jätetyt direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdassa luetellut pakolliset tiedot sellaisia, että tämän vuoksi kuluttajan mahdollisuudet arvioida luottosopimuksen tekemisen kannattavuutta vaarantuvat vakavasti, sen ratkaisemiseksi, onko seuraamusta, jonka mukaan luotonantajaa vaaditaan luopumaan kaikista tuotosta ja vastaamaan kaikista luottosopimukseen liittyvistä kuluista, pidettävä oikeasuhteisena vai olisiko lievempi seuraamus asianmukainen.

Ratkaisuehdotus

71. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Okresný súdin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavaa:

- Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY 10 artiklan ilmaisulla ”kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla” viitataan tapaan, jolla luottosopimus laaditaan ja annetaan kuluttajalle.

42 — Johdanto-osan 47 perustelukappale; ks. myös tuomio 27.3.2014, LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190, 43 kohta).

43 — Ks. tuomio 27.3.2014, LCL Le Crédit Lyonnais (EU:C:2014:190, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 — Ks. tuomio 27.3.2014, LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190, 37 kohta).

Tämä ilmaisu koskee sekä osapuolten tekemän luottosopimuksen ehtoja että direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdassa lueteltuja tietoja, jotka muodostavat osan luottosopimusta. Direktiivin 10 artiklassa ei vaadita, että osapuolten on allekirjoitettava luottosopimus tai että 10 artiklan 2 kohdassa luetellut tiedot on toimitettava yhdessä asiakirjassa. Direktiivi 2008/48 ei ole esteenä kansalliselle säännökselle, jossa edellytetään, että kaikki pakolliset tiedot on esitettävä kirjallisessa muodossa yhdessä allekirjoitetussa asiakirjassa. Direktiivi 2008/48 ei ole myöskään esteenä kansalliselle säännökselle, jolla sallitaan pakollisiin tietoihin kuuluvien seikkojen toimittaminen kirjallisina tai muulla pysyvällä tavalla luotonantajan yleisissä sopimusehdoissa itse (allekirjoitetun) kulutusluottosopimuksen sijasta, jos vähintään seuraavat edellytykset täyttyvät: i) erilliset asiakirjat, joihin kaikki pakolliset tiedot sisältyvät, toimitetaan kuluttajalle samaan aikaan ja ennen sopimuksen tekemistä, ii) luottosopimus sisältää selvät ja täsmälliset viittaukset pakollisiin tietoihin ja siinä ilmoitetaan, mistä kohdasta luotonantajan yleisiä sopimusehtoja nämä tiedot löytyvät ja iii) luotonantaja pystyy osoittamaan toimittaneensa pakolliset tiedot kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä. Kansallisen tuomioistuimen asiana on arvioida, ovatko kansalliset säännöt näiden edellytysten mukaisia ja onko direktiivi 2008/48 näin ollen esteenä niille vai ei.

- Direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan h alakohdan ilmaisulla ”maksuvälit” ei edellytetä, että luotonantaja ilmoittaisi tarkan eräpäivän, jolloin kukin luottosopimuksen mukainen maksusuoritus on tehtävä.
- Direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan i alakohtaa on tulkittava siten, että lyhennystaulukko on esitettävä, kun kyseessä on sellaisen luottosopimuksen pääoman lyhennys, jossa luottoaika on kiinteä, ja kuluttaja pyytää lyhennystaulukkoa. Direktiivi 2008/48 ei kuitenkaan estä jäsenvaltioita vaatimasta, että luotonantajat esittävät ylimääräisen lyhennystaulukon luottosopimuksen alussa.
- On kansallisen tuomioistuimen asiana arvioida yksittäistapauksessa, ovatko kulutusluottosopimuksesta pois jätetyt direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdassa luetellut pakolliset tiedot sellaisia, että tämän vuoksi kuluttajan mahdollisuudet arvioida luottosopimuksen tekemisen kannattavuutta vakavasti vaarantuvat, sen ratkaisemiseksi, onko seuraamusta, jonka mukaan luotonantajaa vaaditaan luopumaan kaikesta tuotosta ja vastaamaan kaikista luottosopimukseen liittyvistä kuluista, pidettävä oikeasuhteisena vai olisiko lievempi seuraamus asianmukainen.